

*Хомуцька Олена Петрівна,
аспірантка кафедри аудіовізуального
мистецтва, викладач Харківської
державної академії дизайну і мистецтв,
Харків, Україна*

*Olena Khomutetska,
Postgraduate student of the Audiovisual
Arts Department, Lecturer. Kharkiv State
of Design and Arts Academy, Kharkiv,
Ukraine*

ЕСТЕТИКА ТА ІННОВАЦІЇ: УКРАЇНСЬКІ ХУДОЖНИЦІ З ГРИМУ В КІНОІНДУСТРІЇ 2010–2024 РОКІВ

Мета статті – у дослідженні творчого доробку представниць українського кіногриму та їх внеску у розвиток сучасного національного кінематографа. **Методологія дослідження.** У розробці теми комплексно застосовано методи: інтерв'ювання, порівняльного аналізу, мистецтвознавчого аналізу для визначення основних представниць галузі, чий досягнення є основоположними в гримерному мистецтві сьогодні. На прикладі конкретних кінострічок, що мають популярність серед глядачів та були позитивно відзначені критиками, розглянуто та проаналізовано найцікавіші роботи художниць з гриму, їхні інноваційні підходи, стилістичні рішення та техніки. Визначено, які завдання та виклики постають перед сучасними гримерами під час процесу кіновиробництва. Розкрито вагомість внеску художниць з гриму у розвиток та становлення українського кіно. **Наукову новизну** становить відсутність попередніх наукових розвідок, присвячених дослідженню творчості українських художниць з гриму. У статті вперше розглядаються персоналії в галузі кіногриму в Україні, зібрано біографічний матеріал таких представниць галузі: Хома Л., Струкова К., Мельник Д. **Висновки.** Гримерне мистецтво є ваговою та невід'ємною складовою процесу кіновиробництва. Якісний грим, що відповідає вимогам сучасного кіно, надає фільмам не лише візуальної привабливості, а й допомагає донести зміст картини, реалізувати режисерський задум. Художниці з гриму відіграють ключову роль у створенні національного кінопродукту, вони впроваджують нові матеріали, технології та підходи, а саме: гримерні спецефекти, пластичний грим за голлівудськими технологіями, елементи грим-костюма, при цьому зберігаючи традиції та надаючи автентичності образам. Високий рівень майстерності українських гримерів підтверджено відзнаками на національному та міжнародному рівнях.

Ключові слова: кінематограф; гример; образ; персонаж; жанри кіно; знімальна група; кіновиробництво.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. У сучасній кіноіндустрії грим є не лише технічним, а й мистецьким інструментом, що дає змогу створювати глибокі та багатогранні образи персонажів. Проте гримерне мистецтво як наукова проблема в контексті естетичних і технологічних досягнень залишається недостатньо висвітленим. Не досліджено, як українські гримери розвивають свої унікальні естетичні стилі та як ці стилі впливають на візуальний ряд українського кінематографа. Необхідно дослідити, які сучасні технології та матеріали використовують українські гримери і як вони впливають на розвиток індустрії. Потребує дослідження тема, як роботи українських художниць з гриму впливають на міжнародне визнання українського кіно та його естетичний розвиток. Недостатньо висвітлено, як навчання та професійна підготовка художниць з гриму в Україні сприяють підвищенню рівня майстерності та інновацій у галузі.

Вивчення внеску українських художниць з гриму у кіноіндустрію 2010-2024 років є важливим кроком для розуміння їхнього впливу на естетику та технічний прогрес у цій сфері. Аналіз індивідуальних стилів, впливу культури та традицій, а також використання сучасних технологій дасть можливість розкрити багатогранність та інноваційність їхніх робіт, сприяючи подальшому розвитку українського кінематографа. Практична значимість дослідження полягає у можливості використання його результатів під час викладання освітніх компонентів, що пов'язані з кіномистецтвом, аудіовізуальним і сценічним мистецтвом, сприяючи розвитку нових поколінь художників. Відсутність попередніх досліджень за цією темою робить дане дослідження новітнім і необхідним для заповнення наявної наукової лакуни, що в свою чергу може стимулювати подальші наукові розвідки в цій галузі.

Мета дослідження – дослідити мистецтво гриму в сучасному українському кінематографі, визначити основних представниць галузі, їх творчий внесок в кіноіндустрію 2010-2024 років, проаналізувати стилістику, техніки та естетичні підходи.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій. У процесі підготовки статті було виявлено, що на сьогодні бракує наукових публікацій, присвячених безпосередньо сучасним українським художникам та художницям з гриму та їхньому внеску в кінематограф. Це свідчить про необхідність більш де-

тального дослідження цієї теми, яка досі залишалася поза увагою науковців. Малярчук К. Г. в своїй праці «Грим як об'єкт наукової рефлексії» (2019) аналізує джерела наукового та практичного характеру, в яких досліджуються різні аспекти гриму та процесу гримування, та відзначає, що ґрунтовних досліджень з гриму в українській науці не існує. «Насамперед варто зазначити, що, можливо, через розуміння професії гримера та самого процесу створення гриму (гримування) як допоміжної характеристики театрального і кінематографічного мистецтва сформувалося відношення до нього як до прикладної дисципліни, яка не заслуговує дослідження в межах серйозних теоретичних напрямів наукового знання. Саме тому більшість джерел, які стосуються гриму, мають характер навчальних посібників та практичних рекомендацій, які призначені для навчання майбутніх гримерів професійним навичкам» (Малярчук К. Г., 2019). Момчилова А. Г. в статті «Науково-теоретичні засади дослідження гриму в мистецьких практиках» (2018) зазначає, що проведений дослідницею аналіз публікацій засвідчує відсутність напрацювань, які б стосувались гриму як наукового предмету. Акцентує увагу на відсутності україномовних джерел, присвячених мистецтву гриму, Проскурякова О. в своїх працях: «Гримувальне мистецтво в українському науковому дискурсі: історіографічний аналіз і перспективи культурологічного дослідження» (2023), «Гримувальне мистецтво в контексті культурологічного вивчення» (2023). Оскільки спеціалізованих наукових праць з даної теми немає, у статті використано інформацію з інтернет-джерел, а також власні інтерв'ю авторки з представницями галузі. Це дало змогу отримати первинні дані безпосередньо від фахівчинь у сфері кіногриму. Відсутність наукових публікацій, присвячених сучасним українським гримерам, акцентує важливість і необхідність даного дослідження. Використання інтернет-джерел і власних інтерв'ю дало можливість створити базу для первинного аналізу, який може слугувати основою для подальших наукових розвідок у цій галузі. Методологічну базу статті становлять праці: Калита О. П. «Жанрові особливості інтерв'ю на сторінках українських онлайн видань» (Калита, 2023), Савчук В., Чаплиць О. «Метод інтерв'ю в історико-біографічному дослідженні зі звуженою джерельною базою» (Савчук&Чаплиць, 2015), Халер

М. «Пошук і збір інформації» (Халер, 2006), Халер М. Інтерв'ю (Халер, 2008).

Виклад основного матеріалу. Український кінематограф останніх десятиліть зазнав значних змін, відроджуючи свої традиції та одночасно впроваджуючи сучасні технології та підходи. У цьому контексті важливу роль відіграють гримери, які створюють візуальні образи, що допомагають персонажам оживати на екрані та посилюють емоційний вплив на глядачів. Однак, незважаючи на вагомий внесок мисткинь з гриму в сучасну арт- та кіноіндустрію, творчий доробок художниць є незаповненою лакуною в царині мистецтвознавчих досліджень. Ця стаття присвячена сучасним українським художницям з гриму, які працюють в кіноіндустрії впродовж останніх двох десятиліть. У дослідженні проаналізовано їхні найцікавіші роботи, творчі підходи та інновації. Аналіз конкретних прикладів кінострічок, завдань і викликів, з якими стикаються гримери, їхніх досягнень, особливостей роботи, технік, стилістичних рішень і впливу на розвиток національного кіновиробництва дають змогу скласти перелік художниць, чиє мистецтво є основоположним у галузі кіногриму сьогодні. Серед таких Хома Ліліана Олександрівна – професійна художниця з гриму в українському кіно і на телебаченні, відома як перша в історії удостоєна премії «Золота Дзига» лавреатка номінації «Найкращий грим». Цю почесну відзнаку художниця отримала в 2018 році за роботу над картиною Ахтема Сеїтаблаєва «Кіборги. Герої не вмирають» (URL: <https://varosh.com.ua/noviny/zakarpotka-liliana-homa-otrimala-zolotu-dziu-v-nominacii-najkrashnij-hudozhnik-iz-grimu/>). Освіту гримера Ліліана Хома отримала в професійній школі-студії Алли Чурі, а стажування на знімальних майданчиках під керівництвом досвідчених гримерів давало можливість практикувати здобуті знання. Першою повнометражною картиною, до роботи над якою Ліліана Хома була запрошена як художниця з гриму, став проєкт Михайла Ілленка «Той, хто пройшов крізь вогонь» (2012 р.). Наразі у творчому доробку художниці є такі повнометражні фільми, як: «Зцілити страх. Лука» (2013, реж. Олександр Пархоменко), «Незламна» (2015, реж. Сергій Мокрицький), «Сторожова застава» (2017, Юрій Ковальов), «Кіборги. Герої не вмирають» (2017, реж. Ахтем Сеїтаблаєв), «Магда» (2021, реж. Денис Соболев), а також серіали: «Кріпосна» (2019-2022, реж. Олексій

Єсаков), «Козаки. Абсолютно брехлива історія» (2020, реж. Олександр Березань). Сьогодні Ліліана Хома працює над філософською драмою «Вічник. Сповідь на перевалі духу» за однойменним твором лавреата Національної премії імені Тараса Шевченка Мирослава Дочинця, режисером картини виступає Іван Ніколайчук.

Розглянемо детальніше роботу художниці над картиною «Кіборги. Герої не вмирають». Сюжет фільму відображає події оборони Донецького аеропорту в 2014 році. У центрі історії шестеро військових-добровольців, що виходять на бойове чергування в гарячій точці, яку вже упродовж чотирьох місяців боронять українські військові, стикаючись зі страшними реаліями війни (URL: https://lb.ua/culture/2021/06/18/487340_kiborgi_ahtema_seitablaieva_viyshli.html). Робота над персонажами розпочалась задовго до початку знімань, розробці образів передувало детальне вивчення матеріалів пов'язаних із подіями, що лежать в основі фільму. Ключові особи картини мають реальних прототипів, що накладало велику відповідальність на художницю з гриму. Відтворення історичних подій, що відбуваються в реальному часі та створення персонажів, що є дійсними учасниками бойових дій – аспекти, які не дають змоги гримеру фантазувати та додавати щось за власним бажанням (Л. Хома, особисте спілкування, 2024). Перед художницею стояло складне завдання максимально реалістичного гриму, що мав якомога точніше передати відчуття «кіборгів» і дати глядачеві глибше зануритися в атмосферу картини. На обличчях, тілах, одязі героїв фільму ми можемо бачити фізичні ушкодження, забруднення, кров, що передають втому та виснаження людей, які постійно перебувають в бойових умовах. Грим, що імітує бліду шкіру, зморшки, синці під очима, неохайну зачіску, допомагає донести до глядача важкий психологічний стан персонажів, підкреслює стрес, який відчують вояки. Для досягнення реалістичності гримери використовували на площадці сучасні професійні матеріали: штучну кров, штучний бруд, двокомпонентний силікон для швидких спеціальних ефектів, спиртові фарби. Дехто з військових, що були прототипами персонажів фільму, відвідували знімальний майданчик, аби впевнитись, що події, пережиті ними в Донецькому аеропорті, не будуть викривлені і правдивість образів буде збережена (Л. Хома, особисте спілкування, 2024). Стрічка отримала високі оцінки критиків та низку

премій від української кіноакадемії, однією з яких стала «Золота Дзига» в номінації «Найкращий грим» (URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-43841769>). Кардинально іншою є робота Ліліани Хоми над пригодницьким фентезі Юрія Ковальова за однойменним романом Володимира Рутківського «Сторожова застава». Перед художницею стояло завдання передати історичні характеристики персонажів – богатирів, але надати їм сучасного бачення, враховуючи світові тенденції зображення історичних та літературних героїв у кіно. Художники з гриму та костюмів проаналізували велику кількість літературних джерел та візуального матеріалу, проконсультувалися з істориками та реконструкторами, а також провели кілька проб гриму та примірок костюмів, щоб віднайти необхідний силует і кольорову гаму персонажів і в результаті створити на екрані автентичних, яскравих героїв, що будуть цікаві сучасному молодому глядачеві. Робота над гримом у «Сторожовій заставі» була технічно складною не лише через велику кількість дійових осіб, що потребували гримування, а й через умови знімання в спекотну погоду на природних локаціях. Це змушувало гримерів регулярно поправляти грим і зокрема постиж (Л. Хома, особисте спілкування, 2024) Відтворення історичних персонажів часто вимагає використання перук, вусів, борід, брів тощо. Богатирі, селяни та половці в «Сторожовій заставі» також набули свого автентичного вигляду завдяки застосуванню постижерних засобів, спеціально розроблених для зйомок картини гримерами. Ватажок половців має екзотичну зачіску із виголеними скронями та складним плетінням із довгого волосся, а обличчя його вояків вкривають ритуальні татування, ці декоративні деталі роблять зовнішність половців більш складною та насиченою. Такий грим допомагає створити образ ворога, надаючи половцям вигляду, що наголошує їхню загрозливість і войовничість. Слід зауважити, що богатирі: Ілько, Добриня та Олешко Попович – у стрічці зовсім не схожі на стереотипних героїв російських мультиків, вони більше нагадують персонажів з голлівудських картин-фентезі. Всі троє мають індивідуальні зовнішні риси: в Ілька довге волосся, що частково зібране в хвостик на потилиці та густі суворі брови, Добриня, навпаки, має лису голову, а в Олешка кучеряве золотисте волосся, що наголошує його веселий характер. Грим акцентує увагу на силі та мужності богатирів, використовуючи такі елементи, як засмага, легке за-

бруднення шкіри рук та обличчя, густі вуса, довгі бороди, зібрані на кінці у хвостик чи косичку. Жінки в «Сторожовій заставі» мають зачіски з довгого волосся, легкий природний грим, з рум'янцем та веснянками на обличчі. Досягти ефекту натуралістичного ластовиння дає можливість використання професійних спиртових фарб для гриму в техніці «набриск». Окремо хочемо відзначити образ половецького шамана, роль якого виконав Єрболат Тогузаков. Поєднання влучного кастингу та вдало розробленого гриму, що відображає містичний статус персонажа та його зв'язок з надприродними силами, утворило на екрані цікавий і неперевантажений технічно-складним гримуванням персонаж. Обличчя та руки чаклуна вкривав шар начебто потрісканої фарби, цього ефекту гримери досягли завдяки використанню не лише професійних гримерних матеріалів, а й підручних засобів, зокрема пшеничного борошна. Метою знімальної групи було створити такого шамана, якого ще не було ні в українському, ні в закордонному кіно, і водночас зробити так, щоб глядач повірив у його справжність (URL: https://makefx.com.ua/ua/recommend/liliana_homa/). Грим у «Сторожовій заставі» допомагає створити чіткий контраст між різними групами персонажів, акцентуючи їхню унікальність та відмінності. Він гармонійно поєднується з костюмами та декораціями, створюючи цілісні образи й забезпечуючи єдність візуального стилю фільму. Ліліана Хома продовжує професійну діяльність в українському кінематографі роботою над стрічкою Івана Ніколайчука «Вічник. Сповідь на перевалі духу». В основу фільму покладено історію про карпатського мудреця, мольфара та довгожителя Андрія Ворона. Прем'єра кінострічки мала відбутися у лютому 2025 року на Берлінському міжнародному кінофестивалі (URL: <https://varosh.com.ua/noviny/prem-yera-na-berlinskomu-kinofestyvali-u-2025-tryvayut-zjomky-filmu-vichnyk/>).

Не менш цікавою для дослідження є творчість Струкової Катерини Сергіївни – художниці з гриму та спецефектів у кіно й на телебаченні. Вона починала свій професійний шлях з Академії Мистецтва Краси в Києві, де отримала базові знання та навички з різноманітних технік макіяжу і стилістики, надалі поглиблюючи знання на семінарах з роботи з волоссям, майстер-класах з постижу, курсах з пластичного гриму та спецефектів, стала визнаним спеціалістом з кіногриму. Катерина відома не лише як гример з багаторічним досвідом,

а й як власниця першого в Україні інтернет-магазину професійних матеріалів для візажистів та художників з гриму (URL: <https://pro.bhub.com.ua/hairstyle/katerina-strukova-z-pershih-vust-pro-robotu-grimera-u-kino>). Вона є однією з небагатьох професійних українських гримерів, які займаються напрямком спецефектів і пластичним гримом. Яскравим прикладом саме пластичного гриму у виконанні Катерини в українському кінематографі є грим баби Прісі для містичної драми Володимира Тихого «Брама» (2017), сюжет картини базується на культовій п'єсі Павла Ар'є «На початку і наприкінці часів». Картина відзначається своєю глибокою символікою та психологізмом, і вагомому роль в цьому відіграє грим. Виконавиця головної ролі – Ірма Вітовська, була загримована Катериною Струковою та її асистентами до невпізнання (URL: <https://wz.lviv.ua/life/374908-irma-vitovska-obraz-baby-prisi-tse-prototyp-ukrainy>). Грим займав дві години, цей процес складався з приклеювання до обличчя та шиї акторки пластичних деталей, завдяки яким вона перетворювалась з молодої жінки на 88-річну бабцю, що проживає в зоні відчуження поблизу Чорнобильської АЕС, товаришує з русалками та бачить містичні знаки (URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29380035.html>). Слід зауважити, що саме нанесення гриму безпосередньо тривало дві години, але попередньо гримерами була проведена трудомістка та тривала технічна робота, що містила: опрацювання сценарію, підбір референсів, розробку ескізів, зняття зліпків з обличчя акторки, створення скульптури обличчя персонажа, виготовлення форм та відливу пластичних деталей, проби гриму. Грим баби Прісі відображає традиційні риси української літньої сільської жінки. Використання природних, неясневих кольорів акцентує її зв'язок із природою та традиційним укладом життя. Баба Прісія пережила багато історичних подій. Детальний грим з акцентом на реалістичність наголошує її вік, досвід і мудрість: довге сиве волосся, запалі очі під суворими бровами, тонкі бліді вуста, візерунок зморшок, родимки та пігментні плями. Це створює образ людини, яка є живим свідком історії. Образ баби Прісі відображає не лише індивідуальну історію, а й колективний досвід народу, гармонійно поєднаний із природними пейзажами та сільським побутом; він утворює цілісну картину, де кожен елемент підсилює інші. У 2019 році за роботу над гримом для «Брами»

Катерина Струкова отримала «Золоту Дзигу», ставши переможницею в номінації «Найкращий грим» (URL: <https://dzygamdb.com/uk/films/128>). Ще однією яскравою роботою мисткині в українському кінематографі став грим для комедії Володимира Тихого «Наші котики» (2020). Події картини відбуваються у 2014 році на сході України, де добровольці без бойового досвіду стають причиною зриву масштабної операції ворога. Візуальні образи головних персонажів розроблялися згідно з баченням режисера та особливими характеристиками кожного героя, заданими сценарієм: «Професор» – закритий і мовчазний колишній афганець, «Літо» – відомий актор, «Грін» – молодий юнак, який опинився на фронті, аби довести батькові, що вартий чогось у житті, «Пенальті» – людина, що вміє виживати, «Капелан» – кумедний священник і журналістка Оля (URL: <https://kavun.city/blogs/113033/nashi-kotiki-oglyad-chi-nepershoi-u-nashij-istorii-nepolitkorektnoi-ukrainskoi-komedii>). Грим героїв картини часто акцентує стереотипні уявлення про певні типи, що допомагає глядачам легко ідентифікувати і зрозуміти персонажів. Наприклад, густа борода Капелана, неохайна неголеність Літа або романтичні кучері Гріна. Незважаючи на комедійний жанр, грим також використовується для реалістичного зображення наслідків війни: бруд, піт, пил, кров, поранення. Поєднання комічного і серйозного аспектів у гримі допомагає передати складність і багатозначність ситуації. Всі образи є збірними, проте не без реальних прототипів. Крім гримування основних дійових осіб, Катерині та її команді гримерів довелося створити повну копію актора Петра Микитюка для зйомок сцени, де його персонаж лежить у труні, а також пластичний грим для актора Сергія Деньги, який виконує роль путіна, що у перших кадрах фільму біжить у костюмі матрьошки серед стін палаючого Кремля. В картині «Наші котики» діє і фантастичний персонаж – це «Смерть», якій було надано національних мотивів. Вона вдягнена в сукню, спеціально створену художницею по костюмах Альоною Гресь, і носить на голові зів'ялий віночок (К. Струкова, особисте спілкування, 2024). Цей персонаж має складний грим у вигляді спеціально розробленої маски монстроподібної істоти із запаленими очима та іклами, рукавичок у вигляді великих кістлявих, закривавлених пальців із пазурами та довгої сивої перуки. На прикладі цього образу можна побачи-

ти поєднання складного гриму з комп'ютерною графікою – підхід, що дедалі частіше трапляється у світовому кінематографі, дає можливість створити яскраві та вражаючі візуальні ефекти. Катерина Струкова також брала участь у роботі над картинами: «Вересень» (2023, реж. Георгій Фомін), «Дім за склом» (2023, реж. Тарас Дронь), «Віддана» (2020, реж. Христина Сиволап), «Казка старого мельника» (2017, реж. Олександр Ітигілов), а також працювала на зйомках іноземних фільмів, знятих на території України: «The Painted Bird» (2019, реж. Вацлав Маргоул) та «Mr. Jones» (2019, реж. Агнешка Голанд). З 2022 року, емігрувавши через повномасштабне вторгнення, Катерина Струкова продовжує професійну діяльність у Сполучених Штатах Америки.

Ще однією яскравою представницею галузі кіногриму в Україні є Мельник Джулія Сергіївна. Вона почала роботу гримером на телепроектах: «Зірка плюс зірка», «Танці з зірками», «Голос країни» та інші. Першою повнометражною картиною, над якою як гример працювала Джулія, стала комедія Олександра Березаня «Давай, танцюй!» (2019). У 2016 році наполеглива та старанна робота привела художницю на конкурс до «Cinema Makeup School» – найвідомішої школи гримерів у Сполучених Штатах Америки. Джулія стала першою в історії конкурсу учасницею, яка виграла не лише онлайн-голосування глядачів, а й серед п'яти фіналістів стала одногосним вибором суддів (URL: https://makefx.com.ua/teccomend/juliya_menik/). Отримавши грант на навчання, Джулія провела шість місяців у Голлівудській школі гримерів, де її викладачами стали імениті та знакові персони в світі гриму. Джулія Мельник взяла участь у створенні наступних картин українського кінематографа: «Давай, танцюй» (2019, реж. Олександр Березань), «Бобот та енергія Всесвіту» (2018, реж. Максим Ксьонда), «Forever, Forever» (2020, реж. Анна Бурячкова), «Область Героїв» (2022, реж. Артур Лерман), а також копродукції: «Пік Страху» (2020, реж. Станіслав Капралов) та «Егрегор» (2023, реж. Станіслав Капралов). Важливою для дослідження гримерного мистецтва в українському кіно, вважаємо картину Станіслава Капралова – «Пік страху», зняту в жанрі горор. Цей жанр досі є непоширеним та незвичним для українського кіновиробництва, відповідно непростим і для роботи гримерів. Крім того, що робота над фільмом відбувалася в склад-

них фізичних умовах, зважаючи на зйомки в гірській місцевості в холодну пору року, вона ще вимагала точності та скрупульозності в гримуванні. Джулії Мельник довелося створювати грим для Іванни Сахно – виконавиці ролі головної героїні, туристки, яка змушена втікати гірськими схилами від жорстокого маніяка-вбивці (Д. Мельник, особисте спілкування, 2024). Грим у цьому фільмі використовується для підсилення відчуття жаху, тривоги та невизначеності, роблячи персонажів ще більш реалістичними та запам'ятовуваними. Він допомагає показати фізичні та психологічні трансформації головної героїні впродовж фільму: виснаження, страх і паніка, темні кола під очима, бліда шкіра та інші ознаки стресу, болю і втоми. Використання контрастних кольорів та текстур допомагає створити сильний візуальний ефект, наприклад, яскрава кров на блідому обличчі створює вражаючий контраст. Стан персонажа, як зовнішній так і внутрішній, змінювався з кожною сценою, тож було важливо відстежувати та вчасно вносити зміни до гриму. Використання спеціальних матеріалів, таких як двокомпонентний силікон, спиртові фарби, пінолатекс, штучний іній і кров дали змогу досягти реалістичної текстури шкіри, детального відтворення поранень, переохолодження, подряпин, синців та інших тілесних ушкоджень. Гримеру вдалося, не перенаситивши кадр гримерними ефектами, зберегти напружену атмосферу картини.

Ще однією роботою художниці у співпраці з режисером С. Капраловим стала кінокартина «Егрегор», для якої Джулія створила також багато гримерних спецефектів: шрамів, поранень, синців тощо. Джулія Мельник, опанувавши голлівудські технології, зарекомендувала себе як професіонал зі спецефектів та пластичного гриму і продемонструвала своїми роботами новий рівень розвитку гримерного мистецтва в українському кіно. З огляду на повномасштабне вторгнення художниця виїхала за кордон, зараз вона продовжує свою творчу діяльність у Сполучених Штатах Америки.

Висновки. Дослідження, присвячене українським художницям з гриму: Хомі Ліліані, Струковій Катерині, Мельник Джулії, їхній роботі та внеску в кіноіндустрію, демонструє важливу роль цих фахівчинь у сучасному кінематографі. Аналіз робіт художниць з гриму, що працювали в українському кіно у 2010–2024 роках, дав можливість висвітлити кілька ключових аспектів. А саме –

творчий внесок, який вони зробили у розвиток сучасного національного кіно, створюючи виразні, автентичні образи українських військових у фільмах: «Кіборги. Герої не вмирають» та «Наші котики»; фантастичних і казкових героїв у картинах «Сторожова застава», «Брама», «Казка старого мельника»; персонажів картин-трилерів: «Пік страху», «Егрегор». Інноваційні підходи у вигляді новітніх технік і матеріалів: пінолатекс, силікон, протезний желатин, спиртові, кастанові, жирові фарби для гриму, постижерні вироби, лінзи, зубні капи, що їх застосовують у своїй роботі українські гримери, доводять, що вони є універсальними професіоналами. Українські художниці з гриму не тільки зберігають традиції, а й впроваджують інновації, що дає змогу підвищити якість та реалістичність гриму на користь загальної естетики фільму та його сприйняття глядачами. Якісна робота гримерів має суттєвий вплив на кіновиробництво, допомагаючи режисерам реалізовувати своє творче бачення та створювати кіно більш емоційно насиченим і візуально привабливим. Українські гримери дедалі частіше отримують визнання та нагороди на кінофестивалях і конкурсах, таких як: «Золота Дзига», «Cinema Makeup School», «Golden Eagle Film Festival», «6 Festival Internacional de Curtametrxes de Bueu» та інші. Це свідчить про високий рівень майстерності й підтверджує важливість їхньої ролі у створенні кінопродукту. Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок: українські художниці з гриму відіграють ключову роль у сучасному кінематографі, сприяючи його розвитку та підвищенню якості. Їхні творчі досягнення та професійний внесок є важливими складовими успіху українських фільмів, і подальше вивчення цієї теми може сприяти ще більшому визнанню та підтримці їхньої роботи.

Джерела та література

- Калита, О. П. (2023). Жанрові особливості інтерв'ю на сторінках українських онлайн видань. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*, Київ. Том 34 (73) № 1. Ч. 2. С. 308-312. DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.1.2/48>.
- Катерина Струкова: з перших вуст про роботу гримера у кіно. Київ, 2021. *ProHairMakeup*: [сайт]. URL: <https://pro.bhub.com.ua/hairmakeup/katerina-strukova-z-pershih-vust-pro-robotu-grimera-u-kino>. (дата звернення: 29.05.2024).
- Контішев, І. «Наші котики». Огляд чи не першої в нашій історії неполіткоректної української комедії. *Kavun.City*. [сайт]. Херсон, 2020. URL: <https://kavun.city/blogs/113033/nashi-kotiki-oglyad-chi-ne-pershoi-u-nashij-istorii-nepolitkorektnoi-ukrainskoi-komedii>. (дата звернення: 10.06.2024).
- Клим-Кашуба, Т. Прем'єра – на Берлінському кінофестивалі у 2025. За книгою Мирослава Дочинця «Вічник» знімають фільм. *Varosh*. [сайт]. Чернівці, 2024. URL: <https://varosh.com.ua/noviny/prem-yera-na-berlinskomu-kinofestvyvali-u-2025-tryvayut-zjomky-filmu-vichnyk/>. (дата звернення: 20.07.2024).
- Кузнецова, І. Ірма Вітовська про «терапію для українців», нове кіно і російську мову. *Радіо Свобода*: [сайт]. Київ, 2018. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29380035.html>. (дата звернення: 18.05.2024).
- Малярчук, К. Г. (2019). Грим як об'єкт наукової рефлексії. *Культура і сучасність*. Вип. 1. С. 288-292.
- Момчилова, А. Г. Науково-теоретичні засади дослідження гриму в мистецьких практиках. *Вісник КНУКіМ. Сер. Мистецтвознавство*. Вип. 38. С. 259-268.
- Проскурякова, О. (2023). Гримувальне мистецтво в українському науковому дискурсі: історіографічний аналіз і перспективи культурологічного дослідження. *Питання культурології*. Вип. 42. С. 256-269.
- Проскурякова, О. В. (2023). Гримувальне мистецтво в контексті культурологічного вивчення: джерельна база дослідження. *Культурологічний альманах*. Вип. 4. С. 249-254.
- Савчук, В., Чаплиць, О. (2015). Метод інтерв'ю в історико-біографічному дослідженні зі звуженою джерельною базою. *Дніпро: Ейдос*, № 8. С. 301-311.
- Халер, М. (2006). Пошук і збір інформації. Київ: Академія Української Преси, Центр Вільної Преси. 308 с.
- Халер, М. (2008). Інтерв'ю. Київ: Академія Української Преси, Центр Вільної Преси. 404 с.
- Ярема, Г. (2018). Ірма Вітовська: «Образ баби Прісі – це прототип України». *Високий замок*. [сайт]. Київ, URL: <https://wz.lviv.ua/life/374908-irma-vitovska-obraz-baby-prisi-tse-prototyp-ukrainy>. (дата звернення: 28.05.2024).
- BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-43841769>. (дата звернення: 16.07.2024).
- DzygaMDB. URL: <https://dzygamdb.com/uk/films/128>. (дата звернення: 08.06.2024).
- LB.UA. URL: https://lb.ua/culture/2021/06/18/487340_kiborgi_ahtema_seitablaieva_viyshli.html. (дата звернення: 19.07.2024).
- MakeFX. URL: https://makefx.com.ua/ua/recommend/juliya_menik/. (дата звернення: 17.06.2024).
- MakeFX. URL: https://makefx.com.ua/ua/recommend/liliana_homa/. (дата звернення: 25.06.2024).

Varosh. URL: <https://varosh.com.ua/noviny/zakarpotka-liliana-homa-otrimala-zolotu-dziu-v-nominacii-najkrashnij-hudozhnik-iz-grimu/> (дата звернення: 05.07.2024).

References

- Kalyta, O. P. (2023). Zhanrovi osoblyvosti interv'iu na storinkakh ukrainskykh onlain vydan. [Genre features of interviews on the pages of Ukrainian online media]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho*, № 1. S. 308-312. Kyiv. DOI:10.32782/2710-4656/2023.1.2/48.
- Khaler, M. (2006). Poshuk i zbir informatsii. [Search and collection of information] (p. 308). Akademiia Ukrainskoi Presy, Tsent Vilnoi Presy. Kyiv.
- Khaler, M. (2008). Interv'iu. [Interview] (p. 404). Akademiia Ukrainskoi Presy, Tsent Vilnoi Presy. Kyiv.
- Maliarchuk, K. H. (2019). Hrym yak ob'ekt naukovoï refleksii [Makeup as an object of scientific reflection]. *Kultura i suchasnist*. Vyp. 1. S. 288-292.
- Momchylova, A. H. Naukovo-teoretychni zasady doslidzhennia hrymu v mystetskykh praktykakh [Scientific and theoretical foundations of the study of makeup in artistic practices]. *Visnyk KNUKiM. Ser. Mystetstvo*. Vyp. 38. S. 259-268.
- Proskuriakova, O. (2023). Hrymuvalne mystetstvo v ukrainskomu naukovomu dyskursi: istoriohrafichnyi analiz i perspektyvy kulturolohichnoho doslidzhennia [Makeup Art in Ukrainian Scientific Discourse: Historiographic Analysis and Prospects for Cultural Research]. *Pytannia kulturolohii*. Vyp. 42. S. 256-269.
- Proskuriakova, O. V. (2023). Hrymuvalne mystetstvo v konteksti kulturolohichnoho vyvchennia: dzherelna baza doslidzhennia [Makeup art in the context of cultural studies: source base for research]. *Kulturolohichniy almanakh*. Vyp. 4. S. 249-254.
- Savchuk, V., Chaplyts, O. (2015). Metod interv'iu v istoriko-biohrafichnomu doslidzhenni zi zvuzhenoiu dzherelnoi bazoiu. [The interview method in historical and biographical research with a narrowed source base]. Dnipro: *Eidos*, № 8. S. 301-311.
- BBC News Ukraine. (2018). [online] Available at: <<https://www.bbc.com/ukrainian/news-43841769>> [accessed 16 July 2024].
- Kateryna Strukova: z pershykh vust pro robotu hrymera u kino. [Kateryna Strukova: a first-hand account of a film make-up artist's work] (2021). *ProHairMakeup*, [online] Available at: <<https://pro.bhub.com.ua/hairmakeup/katerina-strukova-z-pershih-vust-pro-robotu-grimera-u-kino>> [accessed 29 May 2024].
- DzygaMDB. (2017). [online] Available at: <<https://dzyga-mdb.com/uk/films/128>> [Accessed 8 June 2024].
- Klym-Kashuba, T. (2024). Prem'iera – na Berlinskomu kinofestyvali u 2025. Za knyhoiu Myroslava Dochynetsia «Vichnyk» znimaiut film. [It will premiere at the Berlin Film Festival in 2025. A film based on Myroslav Dochynets's book «The Eternity Man» is being made]. [online] Available at: <<https://varosh.com.ua/noviny/prem-yera-na-berlinskomu-kinofestyvali-u-2025-tryvayut-zjomky-filmu-vichnyk/>> [accessed 20 July 2024].
- Kontishev, I. (2020) «Nashi kotyky». Ohliad chy ne pershoi v nashii istorii nepolitkorektnoi ukrainskoi komedii. [«Our Cats». A review of perhaps the first politically incorrect Ukrainian comedy in our history] *Kavun.City*, [online] Available at: <<https://kavun.city/blogs/113033/nashi-kotiki-oglyad-chi-ne-pershoi-u-nashij-istorii-nepolitkorektnoi-ukrainskoi-komedii>> [accessed 10 June 2024].
- Kuznetsova, I. (2018). Irma Vitovska pro «terapiu dlia ukraintiv», nove kino i rosiysku movu. Radio Svoboda. [Irma Vitovska on 'therapy for Ukrainians', new cinema and the russian language]. [online] Available at: <<https://www.radiosvoboda.org/a/29380035.html>> [Accessed 18 May 2024].
- LB.UA. (2021). [online] Available at: <https://lb.ua/culture/2021/06/18/487340_kiborgi_ahtema_seitablaieva_viyshli.html> [accessed].
- MakeFX. (2018). [online] Available at: <https://makefx.com.ua/ua/recommend/juliya_menik/> [accessed 19 July 2024].
- MakeFX. (2018). [online] Available at: <https://makefx.com.ua/ua/recommend/liliana_homa/> [accessed 25 June 2024].
- Varosh. (2018). [online] Available at: <<https://varosh.com.ua/noviny/zakarpotka-liliana-homa-otrimala-zolotu-dziu-v-nominacii-najkrashnij-hudozhnik-iz-grimu/>> [accessed 5 July 2024].
- Yarema, H. (2018). Irma Vitovska: «Obraz baby Prisi – tse prototyp Ukrainy». [Irma Vitovska: «The image of Baba Prisia is a prototype of Ukraine»] *Vysokyi zamok*, [online] Available at: <<https://wz.lviv.ua/life/374908-irma-vitovska-obraz-baby-prisi-tse-prototyp-ukrainy>> [accessed 28 May 2024].

Olena Khomutetska

Aesthetics and innovations: Ukrainian makeup artists in the film industry from 2010 to 2024

Abstract. The **purpose** of the article is to explore the creative achievements of Ukrainian makeup artists in film and their contribution to the development of contemporary national cinematography.

This study proposes to examine the creative work of the main representatives of the film makeup industry in Ukraine and their impact on the development of Ukrainian cinema. **Research methodology.** The study employs a comprehensive approach, using methods such as interviews, comparative analysis, and art analysis to identify the key figures in the field whose accomplishments have become foundational in today's makeup art. Through the analysis of specific films that are popular among viewers and have been positively reviewed by critics, the article examines and analyzes the most notable works of makeup artists, their innovative approaches, stylistic solutions, and techniques. It also identifies the challenges and tasks modern makeup artists face during the filmmaking process. The article highlights the significant contribution of makeup artists to the development and establishment of Ukrainian cinema. The **scientific novelty** lies in the lack of prior scholarly research dedicated to the creative work of Ukrainian female makeup artists. The article is the first to consider the individuals in the field of film makeup in Ukraine, compiling biographical material on key figures such as L. Khoma, K. Strukova, and D. Melnyk. **Conclusions:** Makeup art is an important and integral component of the filmmaking process. High-quality makeup, meeting the demands of modern cinema, not only enhances the visual appeal of films but also helps convey the meaning of the work and realize the director's vision. Makeup artists play a key role in the creation of national film products, introducing new materials, technologies, and approaches such as makeup special effects, prosthetic makeup based on Hollywood technologies, and elements of makeup-costume while preserving traditions and providing authenticity to the characters. The high level of craftsmanship of Ukrainian makeup artists has been recognized with awards at both national and international levels.

Keywords: cinematography, makeup artist, image, character, film genres, film crew, film production.